

Aan de voorzitter en de leden van de Vaste Commissie voor Sociale Zaken
en Werkgelegenheid in de Tweede Kamer der Staten-Generaal

cc: de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de heer dr. Y.J. van Hijum

Datum

25 september 2024

Ons kenmerk

24-107/KJ/JP/tvm

Betreft / Onderwerp

Inbreng t.b.v. het debat over de WIA 1 oktober en commissiedebat
Uitvoering sociale zekerheid 2 oktober 2024

Geachte Kamerleden,

Op 2 oktober aanstaande spreekt u over de Uitvoering van de Sociale Zekerheid. De FNV wil een tweetal onderwerpen onder uw aandacht brengen. In het kort gaat het om:

- Stop met het shamen van de WIA en pak de uitvoeringsproblematiek aan;
- Beëindig gemeentelijke willekeur bij Participatiewet en armoedebestrijding.

Chaos UWV bij uitvoering WIA

Sinds enkele weken stapelen de berichten over chaos bij het UWV zich op. Zo kwam onlangs naar buiten dat duizenden uitkeringsgerechtigden jarenlang te weinig uitkering hebben ontvangen.

De problemen die nu boven water zijn gekomen komen niet uit de lucht vallen. De chaos vloeit voort uit uitvoeringsproblemen en een tekortschietende automatisering bij UWV en betreft niet het WIA-stelsel. Het lijkt er zelfs op alsof de chaos bij UWV wordt aangegrepen om het stelsel van de WIA ingrijpend te wijzigen. De vinger moet naar de juiste oorzaak wijzen en deze chaos bij een falend UWV mag niet misbruikt worden om te pleiten voor een stelselwijziging. De chaos zal alleen maar groter worden en zeker als hierdoor botte bezuinigingen worden doorgevoerd.

Eén van de uitvoeringsproblemen bij het UWV is bijvoorbeeld de hoge werkdruk maar ook een managementcultuur die uitgaat van wantrouwen in arbeidsongeschikten en ook in de eigen werknemers. Signalen dat de kwaliteit bij het UWV terugholt worden systematisch genegeerd door het management. Werknemers moeten met lede ogen aanzien hoe invalkrachten na een korte cursus oordelen vellen over de inkomens van de kwetsbaarste mensen met alle gevolgen van dien.

Uiteraard moeten de problemen bij het UWV snel worden opgelost en mensen moeten fatsoenlijk worden gecompenseerd als ze een te lage uitkering hebben gehad. Terugvordering van te veel betaalde bedragen kan in dit geval wat FNV betreft absoluut niet aan de orde zijn. FNV verzoekt de Kamer daar bij de minister op aan te dringen.

Verbeteringen in het bestaande WIA-stelsel (OCTAS)

Hoewel de chaos bij UWV niet veroorzaakt wordt door het stelsel van arbeidsongeschiktheid, heeft dit stelsel wel op onderdelen forse reparatie nodig. Maar een compleet nieuw stelsel biedt geen oplossing voor de hardheden waar arbeidsongeschikte werknemers nu mee te maken hebben en zullen zelfs leiden tot nieuwe hardheden.

Onze huidige wetgeving rondom de WIA is met de vervolgutkering en de drempel van 35% volledig in strijd met International Labour Organization (ILO121) en met het VN-verdrag Handicap: de VN schrijft een ondergrens van 15% voor en de uitkering dient een zelfstandig recht te geven op een leefbare uitkering. Dat laatste is natuurlijk niet het geval met de vervolgutkering (deze bedraagt afhankelijk van je percentage arbeidsongeschiktheid een percentage van het minimumloon en is per definitie dus onder sociaal minimum).

Door het aanpakken van hardheden, zoals dit middels de eerste variant uit het rapport OCTAS grotendeels wordt voorgesteld, zou het stelsel weer terug in balans gebracht kunnen worden. De suggesties die de commissie doet over de aanpak van enkele hardnekkige problemen en hardheden in de WIA, zijn zeer werkbaar en vooral ook snel realiseerbaar. Zo pleit de commissie voor het verlagen van de drempelgrens van de WIA van 35% naar 25% (waardoor nog steeds strijd bestaat met het ILO-verdrag) en het afschaffen van de vervolgutkering.

Het ligt allemaal al klaar op de plank en verwezen wordt naar een eerder advies van werknemers en werkgevers in de Stichting van de Arbeid uit 2020 en het 'Witboek Hardheden in de WIA' uit 2022¹. FNV verzoekt de Kamer de minister aan te sporen om snel aan de slag te gaan met het aanbrengen van de verbeteringen in de WIA. Al jaren zijn de premie-inkomsten uit de WIA miljarden hoger dan de uitgaven, dus er is gewoon aantoonbaar geld voor om het stelsel robuust en socialer te maken. Breng het stelsel snel op orde, ook voor alle werkenden die nu nog totaal geen idee hebben wat hun te wachten staat als hen iets overkomt en die denkt dat het in Nederland goed geregeld is. Net zoals de huidige arbeidsongeschikte dat ook dacht en verwachtte.

Beëindig gemeentelijke willekeur – stop de postcodeloterij

De FNV pleit al langer om een einde te maken aan gemeentelijke willekeur. Ook in de uitvoering van Sociale zekerheid leidt gemeentelijke beleidsvrijheid tot ongelijkheid. Dat geldt bijvoorbeeld voor de Participatiewet. Hoewel de landelijke overheid kaders meegeeft aan gemeenten, verschilt de uitvoering vaak enorm. De FNV vindt dat het hoog tijd is om deze postcodeloterij te stoppen.

De inlichtingenplicht in de wet is bijvoorbeeld al veel te ingrijpend, maar het vage kader kan leiden tot schrijnender situaties. Bijstandsgerechtigden moeten alles aan de gemeente doorgeven wat relevant kan zijn voor de hoogte van de uitkering. In de praktijk is dat sterk van interpretatie afhankelijk. Het is onduidelijk voor gemeenten en voor bijstandsgerechtigden zelf. Wij horen van bijstandsgerechtigden die geen nieuwe relatie aan durven te gaan, omdat ze denken dat ze dit moeten melden aan de

¹ <https://www.stvda.nl/nl/publicaties/wia>, en https://cnvstorageprd.blob.core.windows.net/media/documents/WITBOEK_WIA.pdf

gemeente. Of gemeentes die controleren hoe duur de verjaardagscadeaus zijn die kinderen van een ander krijgen.

Daarnaast kan de uitkeringsgerechtigde elke 4 jaar te maken hebben met nieuwe regels en verplichtingen, bijvoorbeeld op het gebied van re-integratie en meldingen. Dat maakt het er niet duidelijker op. Een vergissing met dramatische gevolgen voor de uitkeringsgerechtigde is dan natuurlijk snel gemaakt. Bovendien zoeken gemeentes zelf de grenzen op van wat ze wel of niet mogen onderzoeken. Zo stelde Dronten cameratoezicht in bij het intakegesprek (indien de uitkeringsgerechtigde dit liever niet wilde was een aanvraag niet mogelijk) en in Nissewaard kreeg men te maken met de vingerscan (waarvoor de gemeente op de vingers is getikt door de Autoriteit Persoonsgegevens).

Ook de voorgenomen participatieplicht geeft te veel ruimte aan gemeentes. De FNV vreest dat er nog steeds gemeentes zullen zijn die bijstandsgerechtigden verplichten tot het doen van onbetaald werk. De FNV had het beter gevonden als het kabinet had gekozen voor een menselijke ondergrens voor iedereen.

Verder dient er nu echt iets gedaan te worden aan het verschil tussen de gemeentes betreffende de minimavoorzieningen. Per gemeente verschillen de voorwaarden en het aanbod. Een voorbeeld hiervan zijn de buurgemeentes Vlissingen en Veere – in de ene gemeente ben je veel beter af dan in de andere. Dat valt niet uit te leggen. Iedereen in Nederland die hulp nodig heeft of ondersteuning, moet dat krijgen. Ongeacht waar iemand woont. We hebben landelijke wetgeving nodig waar de gemeente wel positief op mag afwijken, maar nooit negatief.

Daarnaast geldt de postcodeloterij ook voor mensen die een arbeidsbeperking hebben en een indicatie voor de banenafpraak of beschermt werk. Zij zijn sterk afhankelijk van de gemeente om hen naar werk te begeleiden. Sommige gemeentes doen dit succesvol, maar in andere gemeentes gebeurt dit niet of in beperkte mate. De doelstelling om 125.000 mensen met een indicatie banenafpraak extra aan het werk te helpen voor het einde van volgend jaar, raakt steeds verder uit het zicht. En van de mensen met een indicatie voor beschermt werk, staat ook een groot deel aan de kant. Het VN-comité Handicap, wat internationaal toezicht houdt op de naleving van het VN-verdrag, is hier dan ook kritisch op in zijn slotcommentaar².

De FNV wil dat er recht komt op (begeleiding naar) werk voor mensen met een arbeidsbeperking via sociale ontwikkelbedrijven. Dat geeft werkzoekenden met een arbeidsbeperking de mogelijkheid om zich te melden op een plek waar ze geholpen kunnen worden om hun eigen geld te verdienen en zich te ontplooiën met betaald werk. Daarvoor is meer geld nodig vanuit het Rijk, die ook voorwaarden stelt aan gemeentes en die maakt dat investeren in werk door gemeentes loont.

Met vriendelijke groet,

Kitty Jong,
Vicevoorzitter FNV

² [Slotcommentaar – aanbevelingen aan Nederland van het VN-comité handicap](#)